

constituent of teacher's skills. Reformation of education demands training of such a teacher that is able to realize the requirements of modern school and is able to use the modern information technologies. Some examples of the use of cloud computing in the process of future primary school teachers' informative culture development are also presented.

Key words: primary school, informatics, information technologies, cloud technologies, virtual board, web-resource Padlet.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2016

Л. М. Баліка

ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Анотація. У статті проаналізовано погляди вчених на роль бібліотеки навчального закладу з позиції перетворення її у інформаційні центри, медіатеки. Розглядається питання функціонування шкільної бібліотеки як інформаційного центру. Досліджуються концептуальні положення діяльності таких центрів, обґрунтовуються організаційно-педагогічні умови створення ШБЦ в Україні на сучасному етапі; проаналізовано головні ознаки ШБЦ. Зазначено, що формування єдиного інформаційного простору системи середньої освіти пов'язано з поширенням новітніх ІКТ, які суттєво змінюють форми шкільного інформаційно-бібліотечного обслуговування. Акцентовано, що шкільні бібліотечно-інформаційні центри, медіатеки – нова модель шкільної бібліотеки, які концентрують позитивний досвід шкільного розвитку, сприяють росту учнівських досягнень.

Ключові слова: шкільна бібліотека, шкільний бібліотечний інформаційний центр, медіатека, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Сьогоднішнє покоління стало свідком появи та динамічного проникнення у всі сфери життя нових форм подання інформації – електронних та мультимедійних. Підтвердженням значущості інформатизації суспільства як чинника розвитку системи освіти є Закон «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.», у якому йдеться про «розвиток інформаційного суспільства, в якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині певною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистісному розвитку та підвищуючи якість життя» на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [4].

Сучасна школа має забезпечити адекватність освіти змінам, які відбуваються в суспільстві, перш за все, пов'язаних зі стрімким ростом

інформаційно-комп'ютерних технологій. Саме тому гостро постає питання, як перетворити шкільну бібліотеку на шкільний бібліотечно-інформаційний центр, де невимушена атмосфера сприяла б залученню дітей до читання, розвитку їх творчих здібностей, задоволенню читацьких інтересів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Аналіз публікації у науково-методичних посібниках, періодичній пресі засвідчує, що підвищується увага до комп'ютеризації бібліотек, їх змістового технологічного наповнення.

У більшості публікацій розглядається шкільна бібліотека як поліфункціональний інститут, що виконує одночасно декілька функцій: інформаційну, освітню, розвивальну, культурну, виховну, дозвілєву, рекреаційну [5; 6; 12].

Питання вивчення інформаційних потреб учнів загальноосвітніх навчальних закладів, задоволення їх засобами шкільної бібліотеки постійно привертають увагу вчених-бібліотекознавців, зокрема: І. Ганицької, Т. Долбенко, В. Мозгової, К. Мусерідзе, К. Озерова, Ю. Казієва, Є. Ястребцевої та ін.

Мета статті: висвітлити погляди науковців і практиків щодо діяльності шкільної бібліотеки як інформаційного центру.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сучасна система освіти покликана формувати вміння орієнтуватися в масових інформаціях, набувати знання. У цих умовах особливого значення набуває організація інформаційної освіти та підвищення інформаційної культури [1, с. 16]. Перед шкільною бібліотекою постає нова мета – формувати інформаційно-бібліотечні ресурси як базу діяльності у сфері медіаосвіти.

Шкільний бібліотечний інформаційний центр (ШБЦ) – це структурний підрозділ, що включає фонд книг, різноманітні інформаційні технічні засоби, має в наявності педагогічно зумовлений комплекс обладнання і меблів, читальний зал із робочими зонами, у яких створені умови для індивідуальної роботи та розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів, підвищення професійного рівня вчителів [10; 14]. На думку українського науковця А. О. Малько, головними ознаками ШБЦ є документально-інформаційний фонд, що включає різноманітні носії інформації, відповідні автоматизовані інформаційні технології, які забезпечують ефективний пошук та використання інформації не тільки конкретної шкільної бібліотеки, але й вихід до регіональних та національних фондів; фахівець готовий до активної посередницької ролі між інформацією та її користувачами [9].

Сьогодні досить часто використовують термін «медіатека», який трактується як збір інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв, спрямованих на забезпечення змісту і методики навчального процесу, виховної роботи. О. М. Ястребцева є одним із перших розробників проекту шкільної медіатеки. Бібліотека-медіатека, на її думку, збирає і каталогізує матеріали на всіх видах носіїв, що забезпечує можливість користувачам для індивідуальної роботи і максимально можливий доступ до інформації.

Автор зазначає, що використання термінів ШБІЦ і медіатека має на меті підкреслення нових форм послуг із включенням нетрадиційних засобів інформації [14].

Підтримуємо думку І. Г. Лобановської про те, що відсутність у шкільних бібліотеках сучасного інформаційно-комунікаційного обладнання й доступу до Інтернету не надає можливості бібліотекарям, вчителям і учням набувати сучасних навичок пошуку, накопичення, аналізу й використання актуальної інформації [8]. Отже, формування єдиного інформаційного простору системи середньої освіти пов'язано з поширенням новітніх ІКТ, які суттєво змінюють форми шкільного інформаційно-бібліотечного обслуговування.

К. Е. Патрік зазначає, що очевидною функцією шкільної бібліотеки є «залучення учнів до активного читання, прищеплення їм читацької самостійності, допомога в пошуку та оцінки особистих і суспільних цінностей, зафіксованих в книгах». Однак далі автор додає, що хороших навичок читання недостатньо в століття інформації, «потрібні складні навички обробки інформації. У навчальній діяльності доводиться розробляти стратегії інформаційного пошуку, і саме шкільна бібліотека займає тут центральне місце» [11].

Надзвичайно ефективним і корисним є використання інформаційних технологій та сучасних мультимедійних засобів при підготовці й проведенні літературних вечорів, виховних заходів та фотоконкурсів. Захід перетворюється на яскраве і видовишне свято, якщо його доповнюють ілюстрації, цікаві відеоматеріали тощо. Так, Т. М. Єжова, завідувач бібліотеки Херсонського Академічного ліцею імені О. В. Мішукова при ХДУ проводить засідання літературного клубу (як правило, 2–3 на рік), на яких підвищують інтерес ліцеїстів до вивчення літератури поза шкільною програмою, прищеплюють любов до вітчизняної та світової культури, вчать самостійно працювати із додатковими посібниками, сприяють тому, щоб учні полюбили книгу як джерело знань, удосконалювали власну мовну культуру й розвивали творчі здібності [3].

Подобаються читачам і такі інноваційні форми роботи, як віртуальні виставки, «подорожі у часі», віртуальні екскурсії музеями світу, що стали можливі завдяки використанню ІКТ та роботі зі створення медіатеки.

Свою чергою, Г. М. Кухаренко, бібліотекар ЗНЗ № 15 м. Харкова у своїй роботі використовує такі види роботи з розвитку читацького інтересу: творчі акції з розвитку читання; старт у світ книги; бібліотечні екскурсії; детективний пошук, медіарюкзак, майстер-класи, квести, рекламна експозиція, бали за читання та інші [7].

Поява мультимедійних носіїв, мережі Інтернет, зростання обсягу інформаційних ресурсів у комунальному закладі «Нікопольська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 5» зумовили введення в тематику бібліотечних уроків нових тем: «Бібліотека – інформаційний центр в школі», «Безпека в Інтернеті», «Книга і комп'ютер в інформаційному суспільстві: сучасне і майбутнє», готуються пам'ятки та поради для учнів,

батьків, наприклад, «Як зробити Інтернет безпечним», «Ваша дитина і комп'ютер» [2].

Завдяки сучасному мультимедійному обладнанню, юні читачі мають нагоду знайомитися з героями улюблених книг та мультфільмів, відвідуючи кінозал “Мультитек@”, віртуальні мандрівки безпечними сайтами, знайомлять молодших школярів та їх батьків із питаннями інформаційної безпеки в Інтернеті. Друкувати на клавіатурі молодші школярі вчать, виконуючи цікаві вправи з анімованою клавіатурою. Щоб краще запам'ятати розташування клавіш, бібліотекарі пропонують дітям пограти у відеоігри «Збери клавіатуру» та «Друкуємо швидко». А в ході онлайн-ігор «Тренування швидкого читання» діти від 7 до 10 років розвивають навички читання [13].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, сучасні тенденції розвитку шкільних бібліотек пов'язані з розширенням бібліотечного простору в електронному й соціокультурному середовищі освітнього закладу, що зумовлює виникнення шкільних бібліотечно-інформаційних центрів, медіатек, центрів спілкування тощо. Бібліотека стає соціально-комунікаційним центром загальноосвітнього закладу, де зосереджено всі його навчально-виховні ресурси: інформаційно-комунікаційні, соціокультурні, комунікативні тощо.

Шкільні бібліотечно-інформаційні центри, медіатеки – нова модель шкільної бібліотеки. Вони концентрують позитивний досвід шкільного розвитку, сприяють росту учнівських досягнень. Шкільні бібліотечно-інформаційні центри, медіатеки створюють умови учням і вчителям щодо самопізнання, самостійності, впливають на позитивний імідж навчального закладу, що потребує більш ґрунтовного вивчення у подальших наукових розвідках.

Список використаних джерел:

1. Гаркуша В. В. Інформаційні технології в бібліотеці / В. В. Гаркуша // Шк. 6-кар. – 2010. – № 1. – С. 15–17.
2. Герман Н. М. Шкільна бібліотека – інформаційний центр навчального закладу / Н. М. Герман. – 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sessiya-ua.com/akts/36298/index.html>. – Заголовок з екрану.
3. Єжова Т. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі бібліотеки: моніторинг читання та користування інформаційними ресурсами/ Т. М. Єжова // Впровадження інформаційних технологій у практику шкільних бібліотек області. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, 2012. – С. 10–21.
4. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 р. № 537 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 8. – С. 9–18.
5. Колесник О. Від бібліотеки – до медіатеки / О. Колесник // Відкритий урок. – 2004. – № 4. – С. 43–45.

6. Колосай Л. А. Модель шкільної бібліотеки / Л. А. Колосай // Світло. – 1998. – № 1. – С. 32–34.
7. Кухаренко Г. М. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у формуванні інформаційної культури школярів. Із досвіду роботи бібліотеки загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №15 Херсонської міської ради/ Г. М. Кухаренко // Впровадження інформаційних технологій у практику шкільних бібліотек області. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, 2012. – С. 22–28
8. Лобановська І. Г. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи шкільних бібліотек / І. Г. Лобановська // Шкільна бібліотека плюс. – 2007. – № 21. – С. 2–6.
9. Малько А. О. Концепція розбудови шкільної бібліотеки в шкільний бібліотечно-інформаційний центр у контексті інформатизації суспільства : автореф. дис... канд. пед. наук: 05.25.03 / А. О. Малько – К., 1995. – 18 с.
10. Матвійчук О. С. Діяльність шкільних бібліотек по забезпеченню інформаційних потреб старшокласників : автореф. дис... канд. пед. наук: 07.00.08 / О. С. Матвійчук – К., 2004. – 20 с.
11. Патрик Н. Э. Школьная библиотека — информационный ресурс школы, а не «вспомогательная структура» / Н. Э. Патрик // Библиотековедение. – 1999. – № 1. – С. 34–35.
12. Рогова П. І. Соціальне призначення і функції освітянських бібліотек України / П. І. Рогова // Шкільна бібліотека плюс. – 2003. – № 3–4. – С. 7–10.
13. Чайківська Н. А. Нові можливості, нові ідеї, нова якість обслуговування: [з досвіду роботи Тернопіл. обл. б-ки для дітей] / Н. А. Чайківська // Шк. бібліотека. – 2015. – № 8. – С. 6–9.
14. Ястребцева Е. Н. Школьный библиотечный медиацентр: от идеи до воплощения. Методические рекомендации для библиотекарей / Е. Н. Ястребцева. – М. : МО РФ, 2001. – 128 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Harkusha V. V. Informatsiini tekhnolohii v bibliotetsi [Information technology in the library] / V. V. Harkusha // Shk. b-kar. – 2010. – №1. – S. 15-17. (in Ukrainian)
2. Herman N. M. Shkilna biblioteka – informatsiinyi tsentr navchalnoho zakladu [School library as an information centre of educational institution] / N. M. Herman. – 2014. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.sesiya-ua.com/akts/36298/index.html>. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
3. Yezhova T. M. Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u roboti biblioteky: monitorynh chytannia ta korystuvannia informatsiinykh resursamy [The use of information and communication technologies in the library: monitoring of reading and use of information resources] / T. M. Yezhov // Vprovadzhenia informatsiinykh tekhnolohii u praktyku

- shkilnykh bibliotek oblasti. – Kherson: KVNZ “Khersonska akademiia neperervnoi osvity” Khersonskoi oblasnoi rady, 2012. – S. 10-21. (in Russian)
4. Zakon Ukrainy “Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007 - 2015 roky vid 9 sichnia 2007 r. № 537 [The law of Ukraine “On Main Principles of Information Society Development in Ukraine for 2007-2015] dated 9 January 2007, № 537 //Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2007. – № 8. – S. 9–18. (in Ukrainian)
5. Kolesnyk O. Vid biblioteky – do mediateky [From library – to media library] / O. Kolesnyk // Vidkrytyi urok. – 2004. – № 4. – S. 43–45. (in Ukrainian)
6. Kolosai L. A. Model shkilnoi biblioteky [Model of school library] / L. A. Kolosai // Svitlo. – 1998. – № 1. – S. 32–34. 11. (in Ukrainian)
7. Kukharenko H. M. Zastosuvannia informatsiino-kompiuternykh tekhnolohii u formuvanni informatsiinoi kultury shkolariv. Iz dosvidu roboty biblioteky zahalnoosvitnoi shkoly I-III stupeniv №15 Khersonskoi miskoi rady [The use of information and computer technologies in formation of information culture of students. From the experience of the libraries of comprehensive school I-III grades No. 15 of the Kherson city Council] / H. M. Kukharenko // Vprovadzhenia informatsiinykh tekhnolohii u praktyku shkilnykh bibliotek oblasti. – Kherson: KVNZ “Khersonska akademiia neperervnoi osvity Khersonskoi oblasnoi rady, 2012. – S. 22-28. (in Ukrainian)
8. Lobanovska I. H. Uprovadzhenia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u praktyku roboty shkilnykh bibliotek [The introduction of information and communication technologies in the work of school libraries] / I. H. Lobanovska // Shkilna biblioteka plus. – 2007. – № 21. – S. 2-6. (in Ukrainian)
9. Malko A. O. Kontsepsiia rozbudovy shkilnoi biblioteky v shkilnyi bibliotечно-informatsiinyi tsentr u konteksti informatyzatsii suspilstva [The concept of development of school libraries in school library and information centre in the context of informatization of society] : avtoref. dys... kand. ped. nauk: 05.25.03 / A. O. Malko – K., 1995. – 18 s. (in Ukrainian)
10. Matviichuk O.Ye. Diialnist shkilnykh bibliotek po zabezpechenniu informatsiinykh potreb starshoklasnykiv [The activity of school libraries to ensure the information needs of senior students] : avtoref. dys... kand. ped. nauk: 07.00.08 / O. Ye. Matviichuk – K., 2004. – 20 s. (in Ukrainian)
11. Patrik N. Je. Shkol'naja biblioteka - informacionnyj resurs shkoly, a ne “vspomogatel'naja struktura [School library as an information resource of school, but not the “support structure”] / N. Je. Patrik // Bibliotekovedenie. – 1999. – №1. – S. 34-35. (in Ukrainian)
12. Rohova P. I. Sotsialne pryznachennia i funktsii osvitianskykh bibliotek Ukrainy [Social purpose and educational functions of the libraries of Ukraine] / P. I. Rohova // Shkilna biblioteka plus. – 2003. – № 3–4. – S. 7–10. (in Ukrainian)
13. Chaikivska N. A. Novi mozhlyvosti, novi idei, nova yakist obsluhovuvannia: [z dosvidu roboty Ternopil. obl. b-ky dlia ditei] [New opportunities, new

ideas, new quality of service: [from the experience of Ternopil. region library for kids] / N. A. Chaikivska // Shk. biblioteka. – 2015. – №8. – S. 6-9. (in Ukrainian)

14. Jastrebcova E. N. Shkol'nyj biblioteknyj mediacentr: ot idei do voploshhenija. Metodicheskie rekomendacii dlja bibliotekarej [School library media center: from ideas to implementation. Guidelines for librarians] / E. N. Jastrebcova – M.: MO RF, 2001. – 128 s. (in Russian)

Аннотация. Проанализированы взгляды ученых на роль школьной библиотеки с позиции преобразования их в информационные центры, медицентр. В статье освещается вопрос функционирования школьной библиотеки как информационного центра. Исследуются концептуальные положения деятельности таких центров, обосновываются организационно-педагогические условия создания ШБИЦ на современном этапе в Украине; проанализированы главные признаки ШБИЦ. Отмечено, что формирование единого информационного пространства системы среднего образования связано с распространением новейших ИКТ, которые существенно меняют формы школьного информационно-библиотечного обслуживания. Акцентируется, что школьные библиотечно-информационные центры, медиатеки это новая модель школьной библиотеки, которые концентрируют положительный опыт школьного развития, способствуют росту ученических достижений.

Ключевые слова: школьная библиотека, школьный библиотечный информационный центр, медицентр, информационно-коммуникационные технологии.

Summary. In the article the views of scientists on the role of library of educational institution from the perspective of converting them into information centers, media library is analyzed. The article deals with the functioning of school library as an information center. Conceptual positions of such centres are explored, organizational and pedagogical conditions of functioning school libraries and information centers in Ukraine at the modern stage of our society are grounded; the main feature of school library information centers are analyzed.

The attention is accented on impossibilities to acquire modern skills in searching, accumulating, analyzing, and using relevant information if school has no modern ICT equipment and the Internet access. It is noted that the formation of unified information space of the secondary educational system is closely connected with the spread of advanced ICTs, which significantly change the forms and methods of school information and library service. It is accented that school library and information centres, media libraries look like a new model of school library, which has possibilities to concentrate the positive experience of school development, promote the growth of students' progress.

Keywords: school library, school library information centre, media library, information and communication technologies.